

KYSTVERKET

NORSK MILJØBEREDSKAP

Foto: Haakon Nordvik

Illustrasjon: ESA

Kystverket er en statlig etat som utfører sine samfunnsoppgaver på oppdrag fra Samferdselsdepartementet. Vårt hovedansvar er å trygge og utvikle kysten for alle.

Kystverket skal bidra til sikker ferdsel på sjøen, god fremkommelighet og en god nasjonal miljøberedskap.

Å FOREBYGGE ER VIKTIG

En viktig grunnpilar i norsk miljøberedskap er å hindre at uhell skal skje. Naturlig nok er mange av de forebyggende tiltakene er rettet mot skipstrafikken.

Forebyggende tiltak Kystverket sørger for:

- Døgnoperativ tverrfaglig miljøberedskapsvakt
- Overvåker risikotrafikk langs kysten og i norske havområder fra vår sjøtrafikksentral i Vardø (NORVTS)
- Utvikler og drifter systemet AIS (Automatic Identification System) for sporing av risikotrafikk
- Bidrar i nasjonal slepeberedskap
- Leverer lostjenester og forvalter ordning for farledsbevis
- Har etablert og forvalter påbudte seilingsleder for risikotrafikk langs hele kysten, og anbefalte seilingsleder utenfor Troms, Finnmark og Vestlandet
- Driver koordinert fly- og satellittovervåkning i kyst- og havområdene
- Drifter og videreutvikler sjømerker for trygg navigering i hovedleder og bileder.

Alt dette finner du mer om på www.kystverket.no

MILJØBEREDSKAP

Alle som driver virksomhet som kan medføre akutt forurensning har plikt til å sørge for en nødvendig beredskap for å hindre, oppdage, stanse, fjerne og begrense virkningen av forurensningen. Beredskapen skal stå i et rimelig forhold til sannsynligheten for akutt forurensning, omfanget av skadene og ulempene som kan inntreffe.

Den norske miljøberedskapen er delt inn i privat og offentlig miljøberedskap. Og den offentlige beredskapen består av en kommunal og en statlig del. Kystverket har ansvaret for å samordne disse beredskapsordningene. Det gjør vi gjennom disse oppgavene:

- samordne og øve private, kommunale og statlige beredskapsressurser i et nasjonalt beredskapssystem
- påse at ansvarlig forurensner eller kommune aksjonerer i henhold til aksjonsplikt
- stille krav til ansvarlig forurensner ved akutt forurensning
- investere og vedlikeholde beredskapsressurser tilknyttet statlige depoter og fartøyer
- sørge for prosedyrer for nødlossing av havarist ved uhell
- kartlegge og kvalitetssikre nødhavner
- holde oversikt over skipsvrak og iverksette tiltak for å redusere miljørisiko
- videreutvikle statens miljøberedskap gjennom kurs og øvelser, utvikling av nytt utstyr og nye metoder
- følge opp nasjonale og internasjonale avtaler om varslings og bistand
- være en pådriver i internasjonalt arbeid innen fagområdet akutt forurensning

PRIVAT MILJØBEREDSKAP

I forurensningsloven er hovedprinsippet at en potensiell forurensner skal betale både for å etablere sin egen miljøberedskap og for å iverksette skadebegrensende tiltak ved forurensning fra egen virksomhet. Forurenseren er også økonomisk ansvarlig for å iverksette tiltak og erstatning ved skader på miljø og eiendom.

Rundt 70 landbaserte industribedrifter, inkludert raffinerier og tankanlegg, har mottatt særskilte miljøberedskapskrav fra Miljødirektoratet og etablert beredskapsplaner. Oljeselskapene på kontinentalsokkelen har egne miljøberedskapskrav som følge av HMS-regelverket for petroleumsvirksomheten. For oljevirksomheten på norsk sokkel ligger miljøberedskaps- og aksjonsplikten hos det enkelte operatørselskap. Alle operatørselskapene er medlemmer av Norsk Oljevernforening for Operatør-selskap (NOFO) som stiller materiell og teknisk personell til rådighet for selskapene.

Alle som har en privat beredskap har plikt til å bistå når stat og kommune aksjonerer.

OFFENTLIG MILJØBEREDSKAP

Kommunal miljøberedskap

Kommunene har beredskaps- og aksjonsplikt ved mindre tilfeller av akutt forurensning innenfor kommunens grenser, som ikke dekkes av privat beredskap og der forurensner ikke selv er i stand til å aksjonere. Ansvaret gjelder også der forurensner er ukjent. Eksempler på dette er: tankbiler som har veltet, utslipp fra nedgravde tanker, eller oljeutslipp fra ukjent kilde i en havn.

Kommunene samarbeider om beredskapen gjennom interkommunale beredskapsregioner, ledet av interkommunale utvalg mot akutt forurensning (IUA). Kommunene har plikt til å bistå staten ved større statlige aksjoner.

Statlig miljøberedskap

Kystverkets beredskapsorganisasjon har som oppgave å forebygge og identifisere akutt forurensning, og å påse at ansvarlig forurensner iverksetter nødvendige tiltak når akutt forurensning inntreffer. Staten, ved Kystverket, har beredskaps- og aksjonsplikt overfor større tilfeller av akutt forurensning. I praksis dreier dette seg særlig om innsats mot større oljeutslipp eller annen akutt forurensning fra skip, skipsvrak eller ukjente kilder. Det vil også si at dersom en kjent og ansvarlig forurensner ikke selv er i stand til å aksjonere, kan Kystverket overta aksjonsansvaret.

Foto: Olav Helge Matvik

Foto: Lill Haugen Kyv

Å VARSLE OM AKUTT FORURENSNING

Alle som oppdager akutt forurensning plikter å varsle på nødnummer 110.

Unntak: Fartøyer til havs varsler nærmeste kystradio eller Hovedredningsentral (HRS). Offshorevirksomheten varsler HRS og eller Petroleumstilsynet.

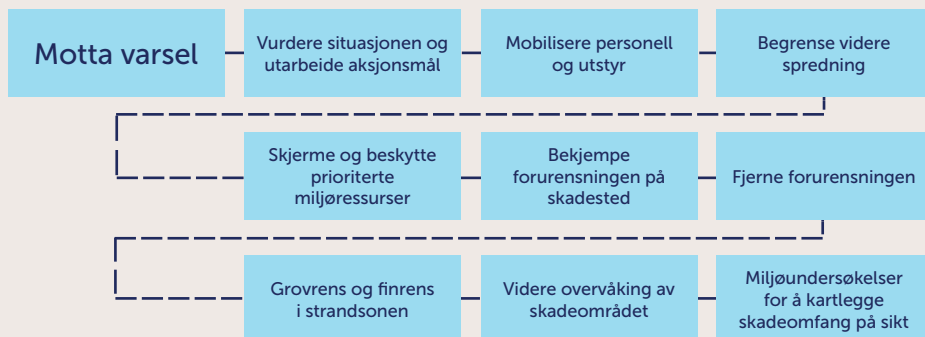
Der finnes også andre særskilte ordninger for varsling, blant annet fra fly.

Varsel mottatt hos 110-sentral, kystradio og andre blir umiddelbart sendt videre til Kystverkets miljøberedskapsvakt. Årlig mottar Kystverket ca. 1000 - 1200 slike meldinger om akutt forurensning eller fare for akutt forurensning. Vaktlaget kartlegger, overvåker, vurderer, gir råd og bistand, og pålegger eventuelle tiltak til forurenser, eller aksjonerer for å begrense skade – avhengig av hendelsens karakter og omfang.

STATLIG AKSJON MOT AKUTT FORURENSNING

Ved melding om et større tilfelle av akutt forurensning vil Kystverkets miljøberedskapsvakt mobilisere beredskapspersonell og utstyr fra kommunal og statlig beredskapsorganisasjon. Mobiliseringen vil skje i samarbeid med den berørte region/kommune eller forurenser. Ved kjemikalieulykker vil også andre ressurser kunne bli involvert.

Aksjonens faser:

En aksjon mot akutt forurensning kan vare fra noen dager til flere måneder og involverer et stort antall fagpersoner og materiellressurser. Slike aksjoner kan være svært ressurskrevende og medføre store utgifter.

HVA SKAL PRIORITERES NÅR UHELLET ER UTE?

Det vil si at etterfulgt av liv og helse, er det miljøet som skal prioriteres under en aksjon. Egenskapene til stoffene som ha sluppet ut avgjør hvordan forurensninger spres i miljøet og hvilke skader det kan påføre miljøet. Skadevirkningene kan variere fra direkte dødelighet på levende organismer til mer langsiktige virkninger som nedsatt reproduksjon og endringer i arvestoff. Erfaring fra Norge og andre land har vist at akutte oljeutslipp som skjer nær land i de fleste tilfeller vil medføre olje på strendene. Det er derfor viktig med tiltak som hindrer at oljen spres videre med tidevann og strøm. I strandoperasjonen skal de mest miljøvennlige rensemetodene anvendes for å unngå ytterligere skade.

Erfaring fra Norge og andre land har vist at akutt utslipp som skjer nær land i de fleste tilfeller også vil medføre forurensning på strendene. Det er derfor viktig raskt å få iverksatt tiltak som

hindrer at det forurensende stoffet spres med tidevann, vind og strøm. I strandoperasjonen skal de mest miljøvennlige rensemetodene anvendes for å unngå ytterligere skade.

Hendelsene som forårsaker akutt forurensning er sjelden helt like. Hvordan en aksjon mot akutt forurensning best kan løses, må vurderes fra gang til gang. Selv om Norge er et av landene i verden som er lengst kommet på beredskap mot akutt forurensning, er der likevel begrensninger for hva som er mulig å få til.

1. Liv og helse
2. Miljø
3. Næringsinteresser

FAKTORER SOM PÅVIRKER SITUASJONEN OG HVORDAN DEN HÅNDBERES:

- Mengde forurensning
- Type forurensning
- Sårbarheten til miljøet i området
- Temperatur
- Lysforhold
- Topografi
- Infrastruktur
- Hvor tilgjengelig det forurensede området er

VED UTSLIPP AV OLJE PÅ SJØ ER OGSÅ FØLGENDE FORHOLD AV BETYDNING:

- Responstid og tilgang på fartøy
- Sjøtilstand (bl.a. bølgehøyde og strøm)
- Vindhastighet og retning
- Strømhastighet og retning
- Oljens fysiske egenskaper
- Avstand til nærmeste utstyrsdepot
- Tilgang på materiell og personell
- Tidevannsforhold
- Avstand til land

Å sette i verk tiltak for å bekjempe forurensningen på sjøen kan kun gjøres dersom hensyn til helse, miljø og sikkerhet for beredskapspersonellet kan ivaretas.

Under utfordrende vær- og klimaforhold svekkes beredskapsmateriells effekt. Vind og bølger reduserer utstyrets evne til å samle og ta opp olje fra sjøen. Derfor forventer man å kunne gjennomføre effektiv skadebegrensning på sjø i om lag 60 prosent av årets dager.

Erfaringene fra statlige aksjoner viser at det sjelden lar seg gjøre å få opp mer enn 10–15 prosent av oljeutslippet ved oljeværnsinnsats på sjøen. Resten fordampes, blandes ned i vannmassene, forvitres eller ender på land.

Ulykker med utslipp av andre kjemikalier enn olje, kan være helt annerledes. Mange kjemikalier vil blande seg med vannmassene, mens andre vil flyte på sjøoverflaten.

Valg av metode for å begrense skadene på mennesker og miljø vurderes nøye, og valg av tiltak vil variere fra gang til gang.

Foto: Torgeir Are Sortehaug

Foto: Jan Morten Bjørnbakk, NTB

Foto: Jan Morten Bjørnbakk, NTB

RESSURSER

Kystverkets fagfolk har lang erfaring fra både nasjonale og internasjonale forurensningsaksjoner. Denne erfaringen og kompetansen er kjernen i miljøberedskapen sammen med tilgang på beredskapsressurser.

FLYOVERVÅKNING

Kystverkets overvåkningsfly patruljerer norskekysten 600–800 timer i året, i samarbeid med Kystvakten og NOFO. Fjernmålingsutstyr i flyet gjør det mulig både å oppdage ulovlige utslipp og beregne forurensningsmengder. Under aksjoner brukes flyovervåkning aktivt for å påvise og kartlegge forurensningens utbredelse. Informasjonen som samles inn gir oss viktig informasjon til å danne oss oversikt slik at oljeverninnsatsen kan settes inn der den er mest effektiv.

SATELLITTOVERVÅKNING

Kystverket benytter seg også av informasjon fra satellitt for å kunne oppdage mulig forurensning på sjøen. Dersom satellittbildene viser tegn til forurensning vil Kystverket kunne sende ut overvåkningsfly eller fartøy for å få verifisert satellittobservasjonen. Om forurensning blir bekreftet, kan vi iverksette tiltak for å identifisere den ansvarlige for utslippet. Normalt vil denne type observasjoner være ulovlige utslipp. Oppfølging av ulovlige utslipp skjer i samarbeid med blant annet politiet og Sjøfartsdirektoratet.

OLJEVERNUTSTYR

På land: Utstysdepot

Kystverket har oljeverndepoter langs norskekysten og ved Svalbard. Depotene er utstyrt med en mobiliserbar depotstyrke på ti personer (20 på Svalbard) og en tilsynsmann.

Geografisk plassering av depotene, hvilken type utstyr og mengde som er lagret der, er basert på Kystverkets miljø- og beredskapsanalyse. Beredskapsanalysen angir sannsynlighet for og konsekvenser ved akutt forurensning på de ulike strekningene langs kysten.

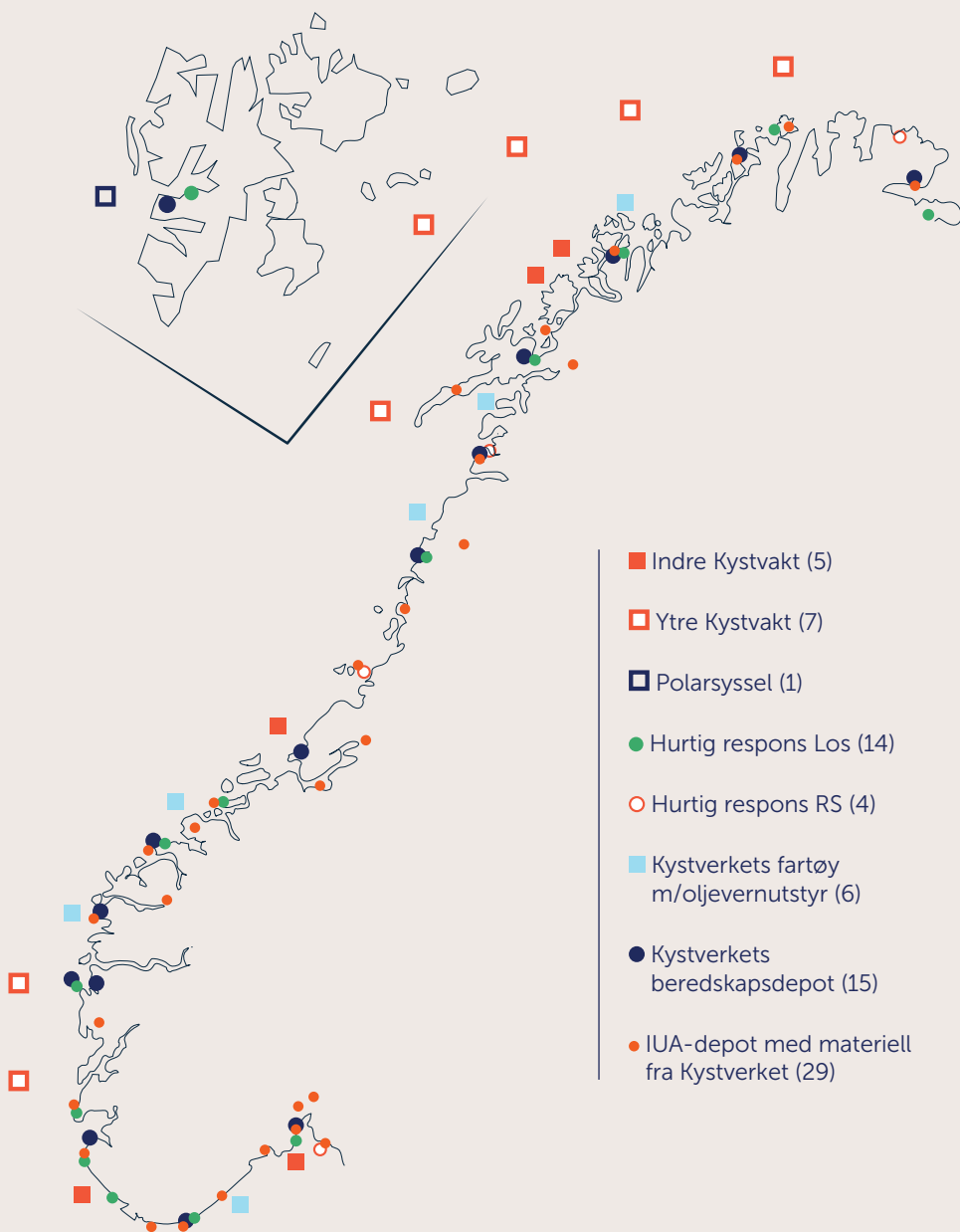
Til sjøs: Fartøy

Kystverket har spesialiserte oljevernfarfartøyer og har også oljevernutstyr utplassert på elleve kystvaktfartøy. Mannskapet på disse fartøyene er trent i å bruke utstyret ved en eventuell aksjon mot akutt forurensning.

Kystverket har også kontrakt med 35 mindre fartøy tilknyttet depotene. Dette er private båter som skal bistå Kystverket i en oljevernaksjon. Disse båtene har ikke oljevernutstyr ombord, men skal ved en eventuell aksjon benytte seg av utstyret fra oljeverndepotene.

Den statlige slepeberedskapen skal hindre fartøy som måtte få problemer med fremdrift i å drifte i land. Kystverket har en avtale med Kystvakten om statlig slepeberedskap. Foruten alle Kystvaktskip som inngår i denne aktiviteten, finansierer Kystverket to kraftige slepefartøy som bemannes og driftes av Kystvakten. Disse opererer mest i nordlige farvann. Ut fra vær og risikolaster som fraktes langs kysten blir disse sleperessursene posisjonert slik at de skal kunne gripe inn ved for eksempel motorstopp på et skip som fører farlig last.

RESSURSER MILJØBEREDSKAP

Kystvaktens 12 fartøy og Kystverkets 6 egne, er utstyrt med spesialisert materiell til å bekjempe akutt forurensning.

SAMARBEID

Kystverket utveksler jevnlig erfaringer og kunnskap med samarbeidspartnere nasjonalt og internasjonalt. Dette gjør vi for å sørge for at vi er godt koordinert med andre myndigheter og institusjoner og for at vi kan bidra til å heve miljøberedskapen i andre land.

NASJONALE SAMARBEIDSPARTNERE:

Vi har en rekke formelle samarbeidsavtaler med norske fagetater og forskningsinstitusjoner. Avtalene forplikter bl.a. til tidlig varsling og å yte gjensidig bistand i form av kunnskap og materiell ved behov. Av viktige samarbeidsparter kan nevnes Forsvaret, Petroleurstilsynet, Sjøfartsdirektoratet, Fiskeridirektoratet, Sysse-mannen på Svalbard, Direktoratet for samfunns-sikkerhet og beredskap, Havforskningsinstituttet, Norsk Polarinstitutt, Miljødirektoratet, Mattilsynet, NOFO (Norsk Oljevernforening for operatørselskap) og Norsk olje og gass.

Det er også inngått særskilte samordnings-avtaler med store oljeanlegg: Esso Slagen-tangen og Equinor Sture og Mongstad. Kyst-verket og flere brannvesen samarbeider også med tanke på bistand ved kjemikalieulykker til sjøs gjennom de såkalte RITS-Kjem styrkene (Redningsinnsats til sjøs- kjemikalistyrker).

INTERNASJONALT SAMARBEID

En aksjon mot akutt forurensning kan være så omfattende at det er behov for internasjonal bistand. Det kan være at andre land ber om norsk bistand eller at Norge anmoder andre land. Norge har undertegnet flere internasjonale

avtaler som skal bidra til at landene kan varsle hverandre eller anmode om hjelp på en rask måte. Årlige møter og øvelser er en viktig del av det internasjonale arbeidet og Kystverket deltar aktivt for å sørge for god koordinering og rask beredskap på tvers av landegrenser.

Eksempler på internasjonale avtaler og sam-arbeidsfora er København-avtalen, Bonnnavtalen, Norge-Russland-avtalen, Arktisk oljevernnavtale og Norbrit-planen. I tillegg representerer vi Norge i EU systemet med bl.a. EMSA (European Maritime Safety Agency) og følger opp henvendelser fra EU gjennom European Commission Emergency Response Coordination Centre (EU ERCC) ved maritime hendelser.

Andre viktige internasjonale fora innen miljø-beredskap er Arktisk råd og arbeidsgruppen Emergency Prevention, Preparedness and Response (EPPR) og IMO (FNs Internasjonale Maritime Organisasjon). Vi har også et godt samarbeid med USA/ US Coast Guard og Canada/Canada Coast Guard. Kystverket bidrar med utviklingshjelp for miljøberedskap i flere verdensdeler. Arbeidet skjer gjennom programmet Olje for utvikling finansiert av NORAD.

VARSLING AV AKUTT FORURENSNING: NØDNUMMER 110

Skip varler via sjøtrafikksentral (VTS) eller Kystradio.
Petroleumsvirksomheten varler gjennom Hovedredningssentralen (HRS)
eller Petroleumstilsynet (Ptil). Luftfartøy varler via lufttrafikkjenesten.

Kystradio, HRS/Petroleumstilsynet og lufttrafikkjenesten varler Kystverket.

33 03 48 00

KYSTVERKET

Tlf.: 07847

post@kystverket.no

www.kystverket.no